C/2024/1573

5.3.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Monenvälisyyden ja sääntöpohjaisen järjestyksen keskeisten kansainvälisten periaatteiden vahvistaminen nopeasti muuttuvassa maailmassa – kansalaisyhteiskunnan panoksen merkitys YK:n järjestelmälle”

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2024/1573)

Esittelijä: **Christian MOOS**

Yhteisesittelijä: **Tanja BUZEK**

Komitean täysistunnon päätös	25.1.2023
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
	oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	16.11.2023
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2023
Täysistunnon numero	583
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	194/8/17

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) muistuttaa Euroopan unionin toimielinten velvollisuudesta edistää yleismaailmallisia arvoja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklan mukaisesti ja noudattaa Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan periaatteita.

1.2 ETSK ja kansalaisyhteiskunta odottavat, että YK toteuttaa omat tavoitteensa, jotka ovat rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen, kestävän kehityksen tukeminen ja ihmisoikeuksien toteuttaminen yhä useampien ihmisten hyväksi. Kansalaisyhteiskunnan panos on olennaisen tärkeä paikallisten ratkaisujen löytämiseksi ja toteuttamiseksi, kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, oikeudenmukaista siirtymän edistämiseksi ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

1.3 YK on ainoa järjestö, jossa samanmieliset ja vastakkaiset maat pitävät yllä keskustelua monilla politiikan aloilla. Se on kuitenkin altis sille, että yksittäiset YK:n jäsenvaltiot asettuvat esteeksi, mikä heikentää sen kykyä reagoida nykyisiin kriiseihin ja haasteisiin. Jäsenillä, jotka rikkovat YK:n peruskirjaa tai YK:n sopimusten tai yleissopimusten mukaisia sitoumuksiaan, ei saisi olla täyttä osallistumis- ja äänioikeutta.

1.4 Kansalaisyhteiskunta, työmarkkinaosapuolet mukaan lukien, odottaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden sitoutuvan entistä tiiviimmin YK:n vahvistamiseen perusteellisten uudistusten avulla. Jotta YK voisi vastata kasvaviin haasteisiin ja vakiinnuttaa yhteisymmärryksen yhteisistä arvoista ja normeista, YK:n hallinnosta on tultava edustavampi, osallistavampi ja tehokkaampi. Tasapuolisemman edustuksen varmistamiseksi eteläinen pallonpuolisko tarvitsee enemmän sananvaltaa YK:ssa.

1.5 YK:n on kehitettävä edelleen integroitujen kansalaisyhteiskunnan järjestöjen (*integrated Civil Society Organizations*) järjestelmää muun muassa ottamalla käyttöön YK:n laajuisen kuulemisjärjestelmän keskeisistä aloitteista ja vetoomusoikeuden kansalaisten, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten, liike-elämän järjestöjen ja muiden sidosryhmien osallistumisen parantamiseksi keskittyen erityisesti naisten, nuorten ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien edustuksen parantamiseen. Päätoimijaryhmille ja muille sidosryhmille olisi annettava enemmän huomiota, tukea ja tunnustusta.

1.6 ETSK katsoo, että jonkinasteisesta edistyksestä huolimatta EU:n koordinointia on parannettava. Sen olisi puhuttava yhdellä äänellä kaikissa YK:n elimissä ja siihen liittyvissä instituutioissa ja toimittava sen mukaisesti. ETSK:n panos ([1]) EU:n ensimmäiseen vapaaehtoiseen katsaukseen Agenda 2030 -toimintaohjelman täytäntöönpanosta ja sen osallistuminen vuonna 2023 järjestettyyn korkean tason poliittiseen foorumiin, jossa EU esitteli virallisesti katsauksensa, ovat esimerkkejä, jotka käyvät malliksi EU:n toimielimille sekä Euroopan kansalaisyhteiskunnan järjestelmälliselle osallistamiselle ja ETSK:n mahdolliselle eri tahoja yhteen kokoavalle roolille tässä asiassa.

1.7 Määräenemmistöpäätösten käyttöönottamisen lisäksi olisi aiheellista harkita EU:n perussopimusten tarkistamista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osalta, jotta voitaisiin parantaa EU:n toimintakykyä ja sen vaikutusvaltaa YK:ssa.

1.8 ETSK sitoutuu saamaan kantansa paremmin kuuluviin prosesseissa, joissa muotoillaan EU:n yhteinen kanta kaikkiin YK:hon liittyviin asioihin, tekemään tiiviimpää yhteistyötä EU:n ja sen jäsenvaltioiden YK:ssa toimivien valtuuskuntien kanssa ja laatimaan etenemissuunnitelman yhteistyön lisäämiseksi sen työskentelyn kannalta merkityksellisten YK:n elinten kanssa.

2. **Monenvälisyyteen, sääntöpohjaiseen maailmanjärjestykseen ja YK:hon liittyvät haasteet**

2.1 EU:lla ja YK:lla on arvoyhteisöinä yhteinen agenda monenvälisyyden ja sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen edistämiseksi sekä rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

2.2 Kun pyritään saavuttamaan kaikkien kansojen kestävä kehitys ja vastaamaan yhteisiin maailmanlaajuisiin haasteisiin, YK on ainoa maailmanlaajuinen kehys yhteisten ratkaisujen löytämiselle kaikilla politiikan aloilla, mikä mahdollistaa yhteistyön sekä EU:n kumppaneiden, että vastapuolien kanssa. YK:n lukuisat erityisjärjestöt, kuten Kansainvälinen työjärjestö (ILO) ja YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (FAO), ja sen ohjelmat ja rahastot, muun muassa YK:n kauppa- ja kehityskonferenssi (UNCTAD) ja YK:n ympäristöohjelma (UNEP), tarjoavat laajan institutionaalisen ja temaattisen foorumin.

2.3 Ukrainaa vastaan käymällään hyökkäyssodalla Venäjä rikkoo YK:n peruskirjan periaatteita ja kansainvälistä oikeutta.

2.4 Autokraattisen regression aalto vähentää demokratioiden määrää Euroopassa ja muualla maailmassa. Autokratiat kyseenalaistavat YK:n peruskirjassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistetut arvot ja normit, erityisesti ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaatteen. Jopa liberaalit demokratiat, myös EU:n sisällä, asettavat omat etunsa näiden periaatteiden edelle.

2.5 YK, joka perustettiin vuonna 1945 vastauksena toisen maailmansodan kauhuihin ja jonka painopiste on läntinen, ei pysty edustamaan riittävästi turvallisuusneuvostoon kuulumattomia jäsenvaltioita. Erityisesti kehitysmaat ovat aliedustettuina. Tasavertainen edustus on kuitenkin tarpeen, jotta voidaan vakiinnuttaa yhteisymmärrys yhteisistä arvoista ja normeista.

2.6 Useat YK:n elimet ovat luoneet kestävän kehityksen tavoitteen 17 (yhteistyö ja kumppanuus) edistämiseksi omat menettelynsä sidosryhmien, muun muassa kansalaisyhteiskunnan, kanssa tehtävää yhteistyötä varten. Jotta YK voitaisiin demokratisoida ja jotta sille voitaisiin antaa mahdollisuudet vastata nykyisiin haasteisiin, kansalaisyhteiskunta olisi osallistettava järjestelmällisemmin.

2.7 YK on edelleen ainoa maailmanlaajuinen kehys, joka soveltuu maailmanlaajuisten ratkaisujen etsimiseen ilmastonmuutoksen muodostamaan haasteeseen vastaamiseksi ja sen vaikutusten lieventämiseksi. Ilman oikeudenmukaista siirtymää, jossa kunnioitetaan jokaisen yhteiskunnan oikeutta kestävään kehitykseen, syntyy uusia konflikteja, jotka pakottavat yhä suuremman määrän ihmisiä pakenemaan kotimaistaan.

2.8 Covid-19-pandemia on paljastanut yhteiskuntiemme haavoittuvuuden äkillisille kriiseille, mikä on lisännyt entisestään vaurauden ja tulevaisuudennäkymien epätasaista jakautumista pohjoisen ja etelän välillä. Korkean tulotason maat ovat palanneet sosiaalisessa ja taloudellisessa kehityksessä covid-19-pandemiaa edeltäneelle tasolle, mutta alhaisen tulotason mailla tulee olemaan vaikeuksia vielä monien vuosien ajan.

3. **YK 2000-luvulla**

3.1 ETSK tunnustaa YK:n panoksen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä, ihmisoikeuksien tukemisessa ja kestävän kehityksen edistämisessä 77 viime vuoden aikana. Nämä saavutukset ovat paras osoitus siitä, että YK on edelleen ainoa foorumi, jolla voidaan vastata yhdessä maailmanlaajuisiin haasteisiin.

([1]) EESC contribution to EU-level Voluntary Review of the implementation of the 2030 Agenda (SDGs).

3.2 ETSK kannattaa YK:n uudistamista ja kehottaa kaikkia jäsenvaltioita sitoutumaan siihen, että YK:ta muutetaan niin, että se mukautuu muuttuvaan geopoliittiseen ympäristöön. Komitea kehottaa erityisesti EU:n jäsenvaltioita koordinoimaan ja edistämään yhteistä visiota ja yhteisiä kantoja yhdessä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa.

3.3 ETSK tukee tehokasta monenvälisyyttä käsittelevän korkean tason neuvoa-antavan komitean työtä ja katsoo, että *A Breakthrough for People and Planet* -suunnitelma ([2]) on tärkeä panos konkreettisten suositusten laatimiseen YK:n uudistamista varten.

3.4 ETSK katsoo, että tulevaisuushuippukokous tarjoaa EU:lle, sen jäsenvaltioille, kansalaisille ja kansalaisyhteiskunnalle mahdollisuuden pyrkiä aktiivisesti uudistuksiin. ETSK:n oma hyvä käytäntö ottaa nuorisoedustaja mukaan YK:n ilmastonmuutoskonferenssiin ([3]) osallistuvaan valtuuskuntaansa ([4]) sekä YK:n pääsihteerin nuorisoasioiden erityislähettilään aloite antavat nuorille mielekkään mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin. ETSK nostaa esiin EU:n ulkoiseen toimintaan liittyvän komission nuorisotoimintasuunnitelman 2022–2027 ja katsoo, että se voi toimia viitekehyksenä YK:n aloitteille ja EU:n toimille YK:ssa.

3.5 Uusi rauhanohjelma tarjoaa tilaisuuden elvyttää YK:n valmiuksia konfliktien ennaltaehkäisemisessä sekä rauhan rakentamisessa ja säilyttämisessä. YK:n rauhaa edistävän toiminnan tehostamiseksi on kuitenkin tarpeen uudistaa YK:n ja myös sen turvallisuusneuvoston päätöksentekoa.

3.6 Oikeudenmukaisen siirtymän ratkaisut voivat olla tehokas tapa ehkäistä konflikteja. Näihin ratkaisuihin kuuluvat työehtosopimusneuvottelujen edistäminen kaikilla tasoilla vähähiilisiin talouksiin siirtymisen ennakoimiseksi ja hallitsemiseksi sekä toimenpiteet ilmastonmuutoksen vaikutusten lieventämiseksi, kestävän kehityksen mahdollisuuksien tarjoaminen kaikille yhteiskunnille, työolojen parantaminen ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen.

3.7 ETSK suhtautuu myönteisesti YK:n tavoitteeseen painottaa erityisesti naisten, lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelua konfliktinesto- ja ratkaisutoimissaan. Tätä varten päätoimijaryhmille ja muille sidosryhmille olisi annettava enemmän vaikutusvaltaa, tukea ja tunnustusta.

3.8 ETSK toistaa, että ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen kirjattujen oikeuksien takaamisesta on tultava YK:n työskentelyn keskeinen painopiste.

3.9 Kestävän kehityksen tavoitteisiin sisältyvä lupaus, jonka mukaan ne parantavat kaikkien ihmisten elämää, ei näytä toteutuvan ([5]), kuten myös ETSK:n äskettäin EU:sta ja Agenda 2030 -toimintaohjelmasta antamassa lausunnossa ([6]) korostetaan. EU:lla ja sen jäsenvaltioilla on erityinen vastuu vaurauden epätasaisen jakautumisen kaventamisesta pohjoisen ja etelän välillä ja toimien tehostamisesta kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä.

3.10 YK:n nykyinen hallinto ei enää edusta 2000-luvun geopoliittista ja yhteiskunnallista todellisuutta. YK:lle ja sen yhteisille normeille ja arvoille annettavan tuen vahvistamiseksi YK:n hallinnosta on tarpeen tehdä edustavampi, osallistavampi ja tehokkaampi. Kehitysmaat tarvitsevat parempaa edustusta turvallisuusneuvostossa niin kuin kaikissa muissakin YK:n elimissä.

3.11 Samalla kun YK säilyttää hallitustenvälisen rakenteensa, sen on oltava osallistavammin ja avoimemmin yhteydessä kansalaisiin, demokratiajärjestöihin ja -liikkeisiin, muihin sidosryhmiin, parlamentteihin, valtiotasoa alempiin viranomaisiin ja muihin virallisiin tahoihin ja tarjottava niille sekä päätoimijaryhmille ja muille sidosryhmille enemmän osallistumismahdollisuuksia. Kestävän kehityksen tavoitteen 17 mukaisesti osallistava päätöksenteko YK:ssa on ratkaisevan tärkeää sen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja päätöksentekoa on täydennettävä tekemällä YK:sta vastuullisempi ja avoimempi.

3.12 YK:ta pidetään laillisena toimijana vain, jos se saavuttaa omat tavoitteensa yhä useampien ihmisten hyväksi. Tätä varten YK:n päätöksentekoprosesseista on tehtävä tehokkaampia, avoimempia ja vähemmän alttiita pattitilanteille.

([2]) Tehokasta monenvälisyyttä käsittelevä korkean tason neuvoa-antava komitea: A Breakthrough for People and Planet: Effective and Inclusive Global Governance for Today and the Future, New York 2023.

([3]) https://www.eesc.europa.eu/en/initiatives/climate-change-conferences-cop/eesc-youth-delegate

([4]) ETSK:n nuorisoedustaja COP-valtuuskunnassa | Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (europa.eu)

([5]) Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous, talous- ja sosiaalineuvosto: Progress towards the Sustainable Development Goals: Towards a Rescue Plan for People and Planet Report of the Secretary-General (special edition), A/78/80-E/2023/64, s. 2.

([6]) ETSK:n lausunto aiheesta ”EU ja Agenda 2030 -toimintaohjelma: kestävän kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanon vahvistaminen” (EUVL C, C/2024/876, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/876/oj).

3.13 YK tarvitsee riittävät resurssit ja valmiudet osallistavan päätöksenteon varmistamiseksi. Ne on räätälöitävä kansalaisyhteiskunnalle, jonka valmiudet vaihtelevat suuresti, jolloin kansalaiset ja järjestöt eri puolilta maailmaa voivat tehdä yhteistyötä YK:n kanssa.

4. **EU YK:ssa**

4.1 Edistääkseen monenvälisiä ratkaisuja maailmanlaajuisiin haasteisiin EU harjoittaa ”aiheellista yhteistyötä Yhdistyneiden Kansakuntien elinten ja erityisjärjestöjen [– –] kanssa” (Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 220 artiklan 1 kohta).

4.2 Koska EU ja sen 27 jäsenvaltiota ovat YK:n talousarvion suurin rahoittaja, niillä on yksi pysyvä jäsen turvallisuusneuvostossa, ja 13 prosenttia kaikista YK:n jäsenistä tulee EU:sta ja sen 27 jäsenvaltiosta, joten niillä on merkittävää vaikutusvaltaa YK:ssa.

4.3 EU ei ole kuitenkaan pystynyt hyödyntämään täysin resurssejaan ottaakseen johtavan roolin maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaamisessa YK:n puitteissa. Poikkeuksiin kuuluu ilmastonmuutoksen torjunta, jossa EU:lla on nimenomaan johtava rooli.

4.4 EU:n virallinen osallistuminen YK:n elinten ja virastojen toimintaan on edelleen vähäistä. Vuonna 2011 myönnetty tarkkailijan asema YK:n yleiskokouksessa ja sen alaisissa elimissä ([7]), mukaan lukien oikeus käyttää puheenvuoroja ja esittää suullisesti ehdotuksia ja muutoksia, oli edistysaskel.

4.5 Vaikka osallistumisoikeuksien parantamisessa on edistytty jonkin verran, EU:lla on useimmissa YK:n elimissä ja virastoissa vain tarkkailijan asema. EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla politiikan aloilla, kuten kaupan alalla, komissio puhuu kaikkien 27 jäsenvaltion nimissä esittäen koordinoidun kannan. Näin tapahtuu esimerkiksi YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnassa (UNCITRAL).

4.6 Useimmilla YK:n politiikan aloilla EU:lla ei ole yleensä johdonmukaista kantaa, koska EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden välinen koordinointi on riittämätöntä. ETSK kehottaa EU:ta ja kaikkia jäsenvaltioita lisäämään EU:n näkyvyyttä sen vaikutusvallan vahvistamiseksi YK:ssa.

4.7 ETSK voi tuoda lisäarvoa YK:n tavoitteiden edistämiseen esimerkiksi tarjoamalla kansalaisyhteiskunnan sidosryhmille foorumin, jossa ne voivat tavata YK:n edustajia ja keskustella heidän kanssaan. ETSK järjesti heinäkuussa 2023 YK:n ihmisoikeusvaltuutetun (UNHCR) kanssa pyöreän pöydän keskustelun, jossa komitea tarjosi oman perusoikeuksia käsittelevän ryhmänsä asiantuntemusta ([8]).

4.8 ETSK aikoo tarkastella mahdollisuutta aloittaa jatkuva yhteistyö päätoimijaryhmien ja muiden sidosryhmien sekä niiden alueellisten koordinaattoreiden kanssa, jotta näiden näkemyksiä voitaisiin esitellä EU:n ja YK:n elimille ja jotta niiden vaatimukset saisivat enemmän näkyvyyttä.

5. **Yleisiä näkökohtia**

5.1 Kun otetaan huomioon ETSK:n institutionaalinen rooli neuvoa-antavana elimenä, sen laaja-alainen työ on merkityksellistä useille YK:n elimille ja virastoille. ETSK:n kannat pääsevät esille, kun komitea tekee yhteistyötä suoraan YK:n eri elinten, virastojen ja ohjelmien kanssa, mutta vaikutuksen aikaansaamiseksi tarvitaan jäsenneltyä ja pysyvää kehystä, jonka avulla nämä kannat voidaan välittää oikea-aikaisesti EU:n toimielinten kautta.

5.2 ETSK sitoutuu soveltamaan jäsenneltyä lähestymistapaa, jotta se saisi YK:hon liittyviä aiheita koskevat kantansa paremmin kuuluville, kun EU laatii yhteisiä kantojaan YK:lle. ETSK:n esittelijöiden on oltava hyvissä ajoin suoraan yhteydessä keskeisiin toimijoihin, jotka vastaavat EU:n yhteisen kannan laatimisesta.

5.3 ETSK sitoutuu edistämään tiiviimpää yhteistyötä EU:n ja sen jäsenvaltioiden YK-edustustojen kanssa ja odottaa, että Euroopan komission yksiköt, jotka vastaavat YK:ta ja monenvälisiä elimiä koskevista asioista, seuraavat komitean lausuntoja.

([7]) YK:n yleiskokous: Participation of the European Union in the work of the United Nations, A/RES/65/276.

([8]) Strengthening the fight for Human Rights, ETSK:n konferenssi, 20. heinäkuuta 2023, Bryssel (https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/strengthening-fight-human-rights-eesc-president-exchanges-un-high-commissioner-volker-turk-and-csos).

5.4 ETSK katsoo myös, että komitean jaostojen välistä yhteistyötä on parannettava, jotta sisäisestä lokeroitumisesta päästään eroon, sillä etenkin kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät kaikkien jaostojen työhön. Jotta koordinointia kaikkien jaostojen kesken ja komitean puheenjohtajan kanssa saadaan lisättyä, ETSK antaa kaikille jaostoille tehtäväksi laatia etenemissuunnitelman komitean työn tuomiseksi paremmin esiin YK:ssa ja luoda osallistavammat suhteet asiaankuuluviin YK:n elimiin. Tätä varten tehtävässä kaikkien jaostojen yhteisessä kartoituksessa määritetään keskeiset YK:n elimet ja yksilöidään käynnissä olevat toimet ja olemassa olevat yhteydet YK:n elimiin ja prosesseihin, jotta voidaan valottaa nykytilannetta ja selvittää mahdollisuuksia lisätä yhteistyötä.

5.5 ETSK katsoo, että EU:n kantojen koordinointia YK:hon liittyvissä asioissa on parannettava. Turvallisuusneuvostoa koskevien SEU-sopimuksen 34 artiklan 2 kohdan määräysten mukaisesti korkean edustajan olisi esitettävä EU:n kanta kaikissa YK:n elimissä kaikkien jäsenvaltioiden puolesta. Niin kauan kuin EU:lla ei ole virallisia osallistumisoikeuksia, kansallisten hallitusten edustajat edustavat EU:n yhteistä kantaa ja toimivat sen mukaisesti.

5.6 ETSK kehottaa EU:n korkeaa edustajaa ottamaan YK:n uudistuksesta käytävässä keskustelussa johtavan roolin EU:n ja sen jäsenvaltioiden puolesta. EU voi vaikuttaa YK:n tulevaisuuteen vain, jos se puhuu yhdellä äänellä ja esittää selkeitä kantoja.

5.7 ETSK tukee voimakkaasti Euroopan ulkosuhdehallinnon pyrkimyksiä laajentaa EU:n oikeuksien soveltamisalaa sen tehostetun tarkkailijan aseman puitteissa uusiin YK:n alaisiin elimiin.

5.8 ETSK sitoutuu antamaan kansalaisyhteiskunnalle vahvan äänen tulevaisuushuippukokouksessa syventämällä viimeaikaista yhteistyötään YK:n talous- ja sosiaalineuvoston (Ecosoc) kanssa. Ecosocin jäsenvaltioiden hallitusten olisi kuultava kansalaisyhteiskuntaa ja työmarkkinaosapuolia ja keskusteltava niiden kanssa toiminnastaan sekä raportoitava säännöllisemmin kansallisella tasolla. ETSK voi tarjota foorumin Ecosocin työstä käytävälle keskustelulle.

5.9 ETSK toteaa, että tulevaisuushuippukokous tarjoaa ratkaisevan tilaisuuden täyttää nykyiset kansainväliset sitoumukset sekä erityisesti vauhdittaa kestävän kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanoa ja laatia uusi rauhanohjelma. Komitea aikoo tehostaa omaa jaostojen välistä toimintaansa ja jatkaa YK:n elinten kanssa käytävää vuoropuhelua kartoittaakseen mahdollisuuksia vahvistaa kansalaisyhteiskunnan roolia huippukokouksen valmisteluissa.

5.10 ETSK kannattaa ajatusta kuulla kansalaisyhteiskuntaa osallistavasti uudesta arkkitehtuurista, johon kuuluu sidosryhmien osallistaminen YK:n hallintoon koko suunnitteluprosessin ajan. Jotkin YK:n elimet tarjoavat jo pitkälle meneviä osallistumismahdollisuuksia, ja tätä esimerkkiä olisi seurattava yhä useammissa YK:n elimissä.

5.11 ETSK kehottaa EU:ta ottamaan johtavan roolin parannettaessa YK-järjestelmän mahdollisuuksia toimia demokraattisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa ETSK:n avustuksella. EU:n olisi ulkopolitiikassaan autettava kehittämään kansalaisyhteiskunnan valmiuksia kaikkialla maailmassa, mukaan lukien sen kykyä toimia paremmin YK:ssa.

5.12 ETSK ehdottaa, että kehitetään edelleen UNCITRALin käytäntöä pyytää sidosryhmiltä kirjallisia kannanottoja keskeisistä aloitteista järjestettävään YK:n laajuiseen kuulemiseen ja että luodaan oikeus vedota YK:hon, jotta voidaan tarjota kansalaisille, kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja muille sidosryhmille mahdollisuuksia suoraan osallistumiseen.

5.13 ETSK kehottaa virtaviivaistamaan YK:n rakenteita ja lisäämään YK:n päätöksentekoprosessien avoimuutta, jotta voidaan parantaa sen legitiimiyttä ja samalla tehdä YK:n rahoitusperustasta kestävämpi.

5.14 ETSK kannattaa pitkäaikaista kehotusta uudistaa YK:ta, myös turvallisuusneuvostoa, jotta varmistetaan kaikkien maanosien maiden tasapuolinen edustus ja tehokkaampi päätöksenteko, joka ei ole yhtä altis yksittäisten jäsenvaltioiden asettamille esteille. YK:n peruskirjaa rikkovien YK:n jäsenten, myös turvallisuusneuvoston jäsenten, on menetettävä äänioikeutensa siihen asti, kunnes ne palaavat noudattamaan tiukasti kansainvälistä oikeutta. YK:n sopimusten tai yleissopimusten mukaisia sitoumuksiaan rikkovia YK:n jäseniä ei pitäisi valita johtoon YK:ssa tai sen elimessä. Tuoreimmassa tapauksessa Qatar toimi tämän vuoden kansainvälisen työkonferenssin puheenjohtajana, vaikka se ei ole täyttänyt ILO:n hallintoneuvostolle antamiaan sitoumuksia uudistuksista. Tämä tahrasi ILO:n mainetta ja heikensi sen roolia kansainvälisten työnormien valvojana.

5.15 ETSK odottaa, että vuonna 2024 valittava uusi Euroopan parlamentti ja komissio asettavat tulevaisuutta koskevassa sopimuksessa sovittujen konkreettisten toimien toteuttamisen EU:n ulkosuhteiden keskeiseksi painopisteeksi seuraavalla institutionaalisella vaalikaudella 2024–2029. Monenvälisyyden ja sääntöpohjaisen järjestyksen edistämisen olisi oltava painopistealana seuraavan komission poliittisissa suuntaviivoissa, ja se olisi otettava huomioon komission työohjelmassa ja Eurooppa-neuvoston uudessa strategisessa ohjelmassa.

5.16 ETSK kehottaa EU:n toimielimiä panemaan nopeasti täytäntöön Euroopan tulevaisuuskonferenssin suositukset, jotta voidaan vahvistaa EU:n kansainvälistä roolia ja ”jälleen edistää globaalia monenvälisyyttä” ja ILO:n roolin vahvistamista ([9]) samalla kun otetaan käyttöön määräenemmistöpäätökset EU:n ulkopolitiikassa. Olisi aiheellista harkita EU:n perussopimusten tarkistamista, jotta voitaisiin parantaa huomattavasti EU:n toimintakykyä ja lisätä sen vaikutusvaltaa YK:ssa.

5.17 ETSK ehdottaa, että perustetaan samanmielisten alueellisten organisaatioiden liittouma, jotta ne voisivat olla paremmin edustettuina YK:ssa ja jotta liittouman edustajilla olisi enemmän oikeuksia osallistua YK:n eri elinten ja virastojen työhön. Globaalin etelän edustuksen parantamiseksi EU:n olisi pyrittävä erityisesti lähimpänä naapurinaan olevan Afrikan unionin kanssa yhteisten uudistusten toteuttamiseen YK:ssa.

Bryssel 14. joulukuuta 2023.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea
Puheenjohtaja

Oliver RÖPKE

([9]) Euroopan tulevaisuuskonferenssi – raportti lopullisista tuloksista, toukokuu 2022, ehdotus 24, toimenpide 5.